

ZÁVER

Na jednej strane členské štáty vyžadujú od svojich občanov riadne plnenie svojich povinností, no na druhej strane, samy členské štáty nie sú ochotné plniť svoje povinnosti podľa medzinárodného (komunitárneho) práva, ku ktorým sa zaviazali. Na jednej strane sa východoeurópske členské štáty úpenlivo snažili stať členmi EÚ za účelom zachovania a posilnenia demokracie, a teraz, paradoxne, východoeurópske štáty vidia v zásade prednosti komunitárneho práva „hrozbu pre demokraciu“.⁴⁵⁸

Komunitárny právny systém ukázal, že v rámci medzinárodného práva je možné, aby vznikol efektívny právny systém (obdoba právneho štátu), kde porušenie práva je predložené súdu, súdne rozhodnutia sú rešpektované a autonómny vplyv práva a právnych pravidiel prerastá do politického procesu.⁴⁵⁹ Aktivizmus ESD spôsobil popri iných činiteľoch, že národné vlády sa stali podriadené komunitárnemu právu.

Zásada prednosti prešla trnistou cestou, kým sa stala rešpektovanou členskými štátmi. Komunitárny právny systém začínal s mnohými slabosťami, ktoré sa mu však postupom času podarilo z väčšej časti prekonať.

Zásadu prednosti možno rozdeliť na **zásadu prednosti v užšom a širšom význame** (viď časť 1.2 a 1.3). Na rozdiel od zásady prednosti v užšom význame, **zásada prednosti v širšom význame nepredpokladá existenciu komunitárnej normy s (objektívnym alebo subjektívnym) priamym účinkom**. Zásada prednosti komunitárneho práva v širšom význame vychádza z požiadavky, aby národné právo bolo konzistentné aj s komunitárnym právom, ktoré nemá priamy účinok (viď časť 1.5). Sám pojem priameho účinku je však nejasný a vzťah priameho účinku a zásady prednosti je značne komplikovaný, preto autor nevyklučuje, že na zásadu prednosti v užšom a širšom význame sa možno pozeráť systematicky aj inak (viď časť 1.2, 1.3 a 1.5).

Kým si ESD bude držať priazeň národných súdov, nemusí sa báť politických vplyvov, nakoľko ak národné súdy budú rešpektovať jeho rozhodnutia, politici voči tomu veľa nezmôžu. Podpora národných súdov však nie je samozrejmosťou, a preto ESD musí o túto priazeň bojovať.

Zásada prednosti ako taká, nie je spochybňovaná, spochybňovaný je jej rozsah členskými štátmi, pokiaľ ide o otázky ústavnej povahy. Z uvedeného dôvodu možno zásadu prednosti vnímať z dvoch hľadísk: z pohľadu ESD a z pohľadu členských štátov.

⁴⁵⁸ Bližšie k tomuto paradoxu pozri *SADURSKI, W.*: "Solange, chapter 3"... , 2006, s. 5 a nasl.

⁴⁵⁹ J.B. Liisberg v tejto súvislosti uvádza, že unikátne na komunitárnom práve je, že zásada pacta sunt servanda (čl. 26 a 27 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve) korešponduje s realitou. *LIISBERG, J.B.*: Does the EU Charter of Fundamental Rights Threaten the Supremacy of Community Law? *Article 53 of the Charter: a fountain of law or just an inkblot?* Jean Monnet Working Paper 4/01, s. 38.

ESD presadzuje v zásade absolútnu prednosť komunitárneho práva pred národným právom, kým členské štáty sú v zásade zástancovia užšieho poňatia rozsahu zásady prednosti. Všeobecne možno postoj k zásade prednosti zhrnúť nasledovne. Prvý postoj možno nazvať ako **bezpodmienečná akceptácia zásady prednosti** – prednosť komunitárneho práva bez výnimiek. Druhý možno nazvať ako **bezpodmienečná neakceptácia zásady prednosti** – prednosť národného práva bez výnimiek. Tretí postoj sa nachádza **niekde medzi prvým a druhým postojom** a má najviac priaznivcov - zahŕňa vymedzenie rozdielov medzi národným ústavným a národným podústavným právom, vymedzenie rozdielov medzi tvrdým jadrom národných ústav a „bežným“ národným ústavným právom, tak ako to bolo možné vyvodit' z **Ústavy pre Európu** [čl. I-6, I-5 (1) a II-113 Ústavy], prípadne z čl. 4 ods. 2 ZEÚ v znení Lisabonskej zmluvy. Inak povedané, v rámci posledne uvedeného postoja, je potrebné rozlišovať medzi **zásadou nadradenosti komunitárneho práva** (supremacy) a **zásadou prednosti komunitárneho práva** (primacy, precedence) – komunitárne právo by malo byť nadradené národnému právu iba do určitého stupňa, t.j. komunitárne právo by nemalo mať prednosť iba pred „tvrdým jadrom“ ústav členských štátov, prípadne pred ich „ústavnými tradíciami“ (vid' časť 5.1, 5.2 a porovnaj časť 1.3.1).⁴⁶⁰

Keďže odpoveď na otázku, kto má právomoc vo veci „**Kompetenz-Kompetenz**“ sa ukazuje zatiaľ ako neriešiteľná, v súčasnosti sa presadzujú teórie ústavného pluralizmu, ktoré majú svoje úskalia (vid' časť 5.1). Preto je, podľa môjho názoru potrebné, za účelom komplexného riešenia problému Kompetenz-Kompetenz, zriadiť **osobitný európsky ústavný súd**, na ktorý by sa príslušné orgány členského štátu mohli obrátiť s predbežnou otázkou, pokiaľ by mali uvedené orgány pochybnosti ohľadom prenesenej právomoci (vrátane ľudských práv).

Zároveň, spolu so zriadením osobitného európskeho ústavného súdu, by mala byť prijatá **doktrína, že komunitárne právo má prednosť (alebo je nadradené - akokoľvek to nazveme) pred národným právom** (a to z dôvodu samotnej povahy komunitárneho práva), avšak, s tým, že národné právo môže mať prednosť pred komunitárnym v tých prípadoch, **kde mu to komunitárne právo umožňuje** (napr. za účelom rešpektovania ústavných tradícií členského štátu⁴⁶¹).

Nemenej dôležité je, že problém Kompetenz-Kompetenz je potrebné riešiť aj na úrovni spoločenskej, a to **odstraňovaním demokratického deficitu Európskej únie** (vid' časť 4).

⁴⁶⁰ *MAYER, F.C.*: Supremacy - Lost? – Comment on Roman Kwiecień..., 2005, časť C-I, www.germanlawjournal.com. J. H. Reestman v tejto súvislosti rozlišuje zásadu nadradenosti (supremacy) a zásadu prednosti (precedence), ktorú prirovnáva k zásade prednosti ako dopravného pravidla. Bližšie pozri *REESTMAN, J.H.*: Primacy of Union Law..., 2005, s. 104.

⁴⁶¹ Napr. v Írsku dôraz na zákaz potratov; v Maďarsku na silný dôraz na zákaz retroaktivity právnych predpisov (k zákazu retroaktivity v Maďarsku pozri bližšie *SADURSKI, W.*: "Solange, chapter 3"..., 2006, s. 11).

Kým nedôjde k zriadeniu osobitného súdneho orgánu, ako je uvedené vyššie, alebo kým nedôjde k založeniu „Spojených štátov európskych“, v ktorých bude záruka rešpektovania ľudských práv, **je potrebné činnosť Spoločenstva kontrolovať**⁴⁶² a „[j]edinou cestou ako kontrolovať rastúci prenos právomocí na Spoločenstvo je byť súčasťou procesu politického rozhodovania. ... Odmietanie sa zapojiť do procesu integrácie znamená, že národní hráči nemajú vplyv v procese európskej integrácie.“⁴⁶³

Je však potrebné dbať na to, aby uvedená **kontrola Spoločenstva členskými štátmi bola primeraná**, inak by sa idea zjednotenej Európy mohla rozpadnúť.⁴⁶⁴ Do budúca je ukázkovým príkladom Švajčiarsko, kde Švajčiarky federálny najvyšší súd priznal kogentnému medzinárodnému právu prednosť pred **akýmkoľvek** národným právom (**bližšie pozri časť 1.7.5**), a to ako uviedol E. d. Wet,⁴⁶⁵ **v prospech demokracie**.

Zároveň je potrebné, podľa môjho názoru prekonať predsudky typu *právomoci, ktoré nemožno preniesť na EÚ*, ktoré viac znejú ako rétorické frázy, ako relevantné argumenty a posilňujú nekontrolovateľným spôsobom právomoci ústavných súdov členských štátov.⁴⁶⁶

Európa sa v minulom storočí zmietala v dvoch veľkých vojnách. Komisia pre medzinárodné právo pri OSN na základe poverenie Valného zhromaždenia OSN vypracovala po druhej svetovej vojne **„sedem norimberských princípov“**, ktoré mali byť uplatňované tak, aby prispeli k mieru vo svete. Jedným z princípov bol aj **princíp prednosti medzinárodného práva pred národným právom**⁴⁶⁷ (viď taktiež hore uvedený príklad Švajčiarska). Vytvorením zásady prednosti nadnárodného komunitárneho práva pred národnými právami členských štátov a odstraňovaním jej nedostatkov **je Európa bližšie k trvalému mieru medzi európskymi národmi**. Nemalo by sa na to zabúdať.

⁴⁶² „Kým sa z komunitárneho systému nestane systém federálny, otázka suverenity alebo konečnej prednosti, pokiaľ ide o pramene práva, musí zostať držaná v napätí.“ Bližšie pozri FROWEIN, J.: Solange II (1988) 25 CMLRev. 201, s. 203-204. Uvedené podľa Craig, P., Búrca, G. d.: EU Law. Text, Cases and Materials..., 2002, s. 292.

⁴⁶³ Bližšie pozri ALTER, K.J.: Establishing the Supremacy of European Law..., s. 231.

⁴⁶⁴ „Inteligentná zásada prednosti berie seriózný ohľad na záujmy členských štátov a prispôbuje sa im, avšak bez toho, aby podkopávala integritu Európskeho právneho poriadku a ESD.“ Bližšie pozri MAYER, F.C.: Supremacy - Lost? - Comment on Roman Kwiecień..., 2005, časť D.

⁴⁶⁵ WET, E.d.: The Prohibition of Torture as an International Norm of jus cogens and Its Implications for National and Customary Law..., 2004, s. 105.

⁴⁶⁶ K posilneniu postavenia rezistentných ústavných súdov členských štátov voči legislatívnym a exekutívnym orgánom a k dôsledkom s tým spojeným pozri bližšie SADURSKI, W.: „Solange, chapter 3“..., 2006, s. 33 a nasl.

⁴⁶⁷ Bližšie pozri ZAYAS, A.-M.d.: Norimberský proces pred medzinárodným vojenským tribunálom (1945-1946). In: Demandt, A. (edit.): Moc a právo. Velké hrdelní procesy..., 1998, s. 252-253. K prednosti medzinárodného práva pozri aj víziu v GIEGERICH, T.: The Is and the Ought of International Constitutionalism...Part II/II, 2009, časť G - IV (The Constitutionalization of International Law - Our Chance and only Choice).